

Inhoud

Interview met Renate Dorrestein door Marjo van Soest 3

Vragen bij *Mijn zoon heeft een seksleven en ik lees mijn moeder*
Roodkapje voor 15

Biografie 17

Bibliografie 22

Kortingsbonnen 24

Interview Renate Dorrestein

Door Marjo van Soest

Sommige boeken, heb je eens gezegd, zijn 'beestachtig moeilijk' om te schrijven. Ik kan me voorstellen dat dit zo'n boek was.

Ik vond het niet zo moeilijk. Wel lastig, maar dat kwam door de vorm.

Heleen, de hoofdpersoon, vertelt haar relaas in dagboekvorm. En

in een dagboek vertel je heel veel niet. Je zit opgesloten in het perspectief van die ene vertelster, die een hele hoop dingen ongezegd

laat. Als lezer heb je toch behoefte aan informatie. Daar zat ik vaak mee te tobben. Dus technisch was het wel eens lastig, inhoudelijk niet.

Dit is volgens mij, naast Een hart van steen, je enige boek waarin de hoofdpersoon gezegend is met een goed huwelijk.

Ik vond het wel eens de moeite waard om te laten zien waarin een huwelijk goed kan zijn. Dat je bijvoorbeeld in moeilijke tijden elkaar kunt ondersteunen. Als je jong bent waardeer je dat te weinig. Bovendien had ik Peter, de echtgenoot nodig als rustpunt en klankbord voor Heleen. Zij krijgt het zwaar voor haar kiezen. Haar hormonen spelen op, ze valt ten prooi aan mood swings, ze is haar libido kwijt, en dan moet ze ook nog meemaken hoe haar moeder van de ene dag op de andere in een soort prehistorisch duister belandt.

Zo iemand kun je ook niet nog eens opzadelen met een ingewikkeld huwelijk.

Hoe is dit boek ontstaan?

Mijn eigen moeder kreeg een herseninfarct. Heel schokkend: je verliest op slag iemand die er toch nog is. Het is een sterfgeval zonder begrafenis. Je hebt je moeder niet meer, maar je moet nog wel voor haar zorgen, met alle ellende en stress die de verzorging met zich meebrengt.

Ik had wel eens vaker gehoord van leeftijdgenoten die ook met oude ouders aan het tobben waren, hoe zwaar het is. Maar ik had nooit voorzien wat er allemaal aan tegenstrijdige emoties bij komt kijken.

Vrouwen van mijn generatie hebben doorgaans met hun moeder een nogal ingewikkelde relatie. Ik ben daar geen uitzondering op. En ineens is die persoon met wie je in het gewone leven uiterst omzichtig omgaat, van de ene op de andere dag van jou afhankelijk. Dan heb je ineens te maken met een ontredderde, opstandige kleuter die ook nog eens onzindelijk is. Dat zijn heel zware omstandigheden. Die namen me verschrikkelijk in beslag. Dat eerste jaar, toen haar toestand echt deplorabel was, heb ik vrijwel nergens anders over gepraat. En waar ik ook kwam, iedereen leek opeens een demente verwant te hebben. In diezelfde periode raakte ik in de overgang. Had ik het niet over mijn moeder, dan had ik het wel over mijn opvliegers. Eindeloze gesprekken met vriendinnen over druppeltjes en dingetjes en allerlei andere remedies. De gedachte drong zich aan me op: wat is het toch raar dat je nooit iets leest over deze levensfase, terwijl er zo vreselijk veel gebeurt.

Hoofdpersoon Heleen stelt vast hoe bizar het is dat je als vrouw van vijftigplus steeds meer iemand wordt die er niet meer toe doet. Terwijl je nog nooit eerder in je leven zoveel turbulentie tegelijk hebt meegemaakt.

Precies. Wat gebeurt er allemaal niet: je ouders worden getroffen door een beroerte of ze gaan dood, je kinderen worden seksueel actief, je hebt zelf misschien minder zin in

seks, je huwelijk vertoont achterstallig onderhoud, je komt oog in oog te staan met verval en sterfelijkheid. Kortom, het is een bere-interessante levensfase. Terwijl ik daarover nadacht kwam de tweede film over Bridget Jones in de bioscopen. Ik vroeg me af wat er zo interessant was aan dertigplus zijn en geen andere zorg hebben dan je gewicht, je alcoholconsumptie en je pogingen om Mister Right aan de haak te slaan. Mijn knelpuntenlijstje zag er heel anders uit. En ik realiseerde me dat we bar weinig vijftigplusvrouwen in de literatuur tegenkomen over wie we een op werkelijkheid gestoelde weergave krijgen van deze levensfase. Zo kwam ik op het idee om een Bridget Jones voor gevorderden te schrijven. Niet alleen omdat die er nog niet is, maar ook uit rebellie. Hoezo ben je onzichtbaar? Hoezo doe je er niet meer toe? En dat in een periode waarin je zo op de proef wordt gesteld.

Dit keer dus een boek vanuit een sterk persoonlijk gekleurde motivatie.

Er zit altijd veel van mezelf in mijn boeken. Dit is niet autobiografischer dan het andere werk. Ik heb wel gebruik gemaakt van de omstandigheden uit mijn eigen leven, maar heel veel scènes zijn ontleend aan verhalen die ik van anderen hoorde. Dit boek was op een bepaalde manier wel zwaarder om te schrijven dan het vorige. In het eerste jaar van mijn moeders ziekte schreef ik nog aan *Zolang er leven is*. Als ik thuiskwam van het tehuis waarin ze verbleef, kon ik de ellende even vergeten door in dat heerlijke universum van dat boek te duiken. Een compleet andere wereld. Met dit boek was dat onmogelijk: ik beschreef diezelfde wereld die ik in het echt zo goed had leren kennen. Dat was moeilijk, en ook vreselijk confronterend. Het kan je immers zelf straks ook gebeuren. Over dertig jaar zal mijn hele generatie bejaard en hulpbehoevend zijn. Waar gaan ze ons laten, wie gaan er voor ons zorgen? Toch hoop ik niet dat het een somber boek is geworden. Ik heb geprobeerd het af en toe licht te maken.

Het is zeker geen somber boek. Wel aangrijpend.

Het is ook nogal wat, al die oude, kwetsbare mensen in tehuisen, afgesneden van alles wat het leven de moeite waard maakt. Ik heb er heel wat gezien in de periode dat we voor mijn moeder huisvesting zochten. Zij verblijft nu in een geweldig particulier huis met heel verschillende bewoners, maar het is wel wat anders als je louter tussen demente bewoners terecht komt op de gesloten afdeling van zo'n AWBZ-huis.

Zitten en wachten lijken de hoofdactiviteiten van de bewoners, laat je Heleen opmerken.

Onlangs hoorde ik in een tv-programma dat gedetineerden in de regel beter af zijn dan bejaarden in de reguliere verpleeg- en verzorgingstehuizen. Gevangenen hebben meer vierkante meters tot hun beschikking, meer uren geestelijke verzorging, meer afwisseling in hun programma. Dat is geen kritiek op de verzorgers, zij werken hard en doen wat ze kunnen. Zij zouden een vorstelijk salaris moeten verdienen. Maar waarschijnlijk gebeurt dat pas als de ouders van onze bewindslieden in deze positie belanden. Tot op heden zie ik de overheid zich er niet druk om maken, integendeel, de zorg wordt almaar verder uitgehouden.

Wat me opviel aan dit boek: het heeft, anders dan de lezers van je gewend zijn, geen plot.

Klopt, het is volkomen plotloos. Bij mijn vorige boek brak ik voor het eerst met de gewoonte om nauw afgehechte plots te schrijven. Dat beviel me enorm goed. Het vereist heel andere vaardigheden van je als auteur. Je moet op een heel andere manier de mensen bij de les houden, spanning genereren. Maar ik kon aanvankelijk geen enkel onderwerp bedenken dat zich daarvoor leende. Tot ik dus even later in mijn eigen leven stuitte op het perfecte plotloze verhaal.

Mijn enige zorg was of het wel spannend genoeg zou worden. Daarom verzoon ik kleine subplots.

En er zit zoveel onderhuidse spanning in die moeder-dochterrelatie dat je als lezer toch steeds denkt: waar gaat dit naartoe.

Dat was precies de bedoeling. Al in het begin kan de lezer raden dat er lang geleden iets onbespreekbaars is gebeurd tussen die twee. Iets waarmee ze geen van beiden in het reine zijn gekomen. Dat is de spanningsboog door het hele boek. We zijn natuurlijk allemaal bezig om in het reine te komen met onze ouders. Dat hoort heel erg bij mijn generatie. Onze moeders hebben het moeilijk gehad met hun dochters. Zij hebben moeten toezien hoe wij de wereld introkken om opwindende dingen te gaan doen. Terwijl zij met huid en haar gebonden waren aan man en kinderen.

Die moeders hebben toch een vorm van jaloezie moeten onderdrukken?

Misschien zelfs wel een zeker venijn. Ik geloof dat het minder speelt bij de jongere generaties. Het venijn hoort echt bij mijn lichting, die van de babyboomers, en dus ook bij deze levensfase. Het maakt dat er heel veel onuitgesproken is. Dat merk je aan de relatie van Heleen en haar moeder. Die moeder heeft op haar manier vreselijk haar best gedaan. Ze heeft altijd goed voor haar dochters gezorgd, vooral op het materiële vlak. Zo'n moeder kan later niets met een kind dat zegt: mama, je hebt me niet zien staan.

Heel navrant: Heleen probeert die moeder, die door dat infarct letterlijk met stomheid geslagen is, uit alle macht emotioneel te bereiken. Om haar de woorden te laten zeggen waar ze haar hele leven op heeft gewacht.

Zie mij staan. Heb je me ooit gezien? Juist in tijden van crisis komen deze trauma's vaak weer naar boven. Heleen heeft al die jaren van haar volwassen leven uitgestraald: moeder, wil jij afstand tot mij bewaren, mij best, dan maken we er een sport van. Maar als door dat infarct de boel op scherp komt

te staan, beseft ze tot haar ontsteltenis dat de kansen om die afstand te overbruggen steeds kleiner worden. En dan komt er zoveel druk op de ketel. Die hele jeugd gaat weer opspe-
len. Alles wat onopgelost was, waarvan ze dacht, daar leef ik
wel zo'n beetje langs, staart haar ineens recht in het gezicht.
Omdat je weet: het is nu of nooit. Nu heeft haar moeder mis-
schien nog af en toe een helder moment, nu kan ze haar nog
bij de kladden grijpen. Tot het moment dat ze helemaal on-
bereikbaar wordt.

*Een ding heeft dit boek heel erg gemeen met je andere werk: het is
doordesemd van het thema schuld en boete.*

Ik vrees dat ik daar nooit meer van af kom.

*Je laat Heleen boete doen doordat zij vreselijk voor die moeder
gaat zorgen en daardoor haar eigen leven verwaarloost. Uit
schuldgevoel? Omdat ze, hoezeer ze ook haar best doet, het gevoel
heeft dat ze niet genoeg van die moeder kan houden?*

Dat speelt zeker mee. Heleen is er nooit in geslaagd haar
moeder emotioneel te bereiken. Nu die moeder onbereik-
baarder is dan ooit, want sprakeloos, probeert Heleen er alles
aan te doen om haar alsnog een paar verlossende woorden te
laten spreken. Niet alleen om zelf erkenning te krijgen, maar
ook om te worden bevrijd van dat nare gevoel dat zij zelf te-
kortschiet. Omdat ze bijvoorbeeld die moeder niet in huis
wenst te nemen.

Veel van mijn personages gaan gebukt onder de last tekortge-
schoten te zijn. Dat heeft, vrees ik, te maken met het eeuwige
schuldgevoel over de gewelddadige dood van mijn zusje.
Ik ben ervan overtuigd dat ik dat tot in de kist zal meene-
men. Iemand die zelfmoord pleegt laat een onbeschrijfelijke
erfenis achter. Ook al weet je dat je er niets aan had kunnen
doen, en dat het zelfs megalomaan is om te denken dat je het
had kunnen verhinderen. Het schuldgevoel blijft ergens in je
aanwezig.

Voor wie geïnteresseerd is in taal, is de kwaal van Heleens moeder, afasie, erg interessant. Heleens worsteling haar moeder te begrijpen is even hilarisch als schrijnend. Een sigaret noemt ze een juffrouw.

Mijn eigen moeder rookte Belinda menthol. Op het pakje staat zo'n meisje. Ik denk dat ze daarom die sigaretten juffrouw noemde. Een aansteker noemde ze een langbeen met hapsnoet. Poëtisch toch? En er zit een ijzeren logica achter.

Dat heb je niet verzonnen.

Nee, zo iets kun je niet verzinnen. In het begin begreep ik de helft van de tijd niet waarover mijn moeder het had. Alsof ik met haar in een cryptogramwereld terechtgekomen was, waarin de dingen worden omschreven op een buitengewoon duistere manier. Maar toen ik erover na ging denken, bleek het dikwijls zo klaar als een klontje. Fenomenaal, hoe het taalcentrum werkt. In de zinnen van een afasiepatiënt zit ook nog een compleet logische grammatica. Er is sprake van werkwoorden, zelfstandige naamwoorden. Weliswaar niet-bestaande, maar het volgt een oeroude logica.

Het is vaak ook om te lachen, hoor. In het echt ook. Mijn zusje was jarig, ik had een grote doos kaarten meegenomen en liet mijn moeder er eentje uitkiezen. Maar ze kon zelf niks bedenken om erop te zetten. Dus om haar op dreef te helpen, zei ik: kijk, er staat een klavertje vier op.

Toen schreef ze op de kaart aan haar 53-jarige dochter: succes met de voortplanting.

Het is een moeizame relatie, die van Heleen met haar moeder.

Toch is er bij alle tumult en ergernis een constante onderstroom van mededogen voor die moeder die opeens zo wreed is afgesneden van alles wat haar vertrouwd en dierbaar was.

Ik ben ervan overtuigd dat zo iemand in haar eentje in het donker zit. Het moet zo'n eenzaam avontuur zijn. We kennen dementie vooral als de ziekte van Alzheimer, waarbij mensen langzaam wegzakken wanneer ze over het ergste punt heen

zijn, een zekere staat van rust kunnen bereiken. Maar bij vasculaire dementie hou je je heldere momenten, en dus ook het besef van wat je allemaal verloren hebt. Dat maakt het zo schrijnend. Bij Alzheimer kun je nog toelevens naar het moment waarop de schemer compleet is.

Werd je er zelf niet vreselijk somber van?

Je denkt wel: stel je voor dat het mij overkomt. Hoe ga je zoiets het hoofd bieden? Hoe kun je je voorbereiden op zoiets vreselijks?

Hoe?

Ik weet het niet. Misschien door te proberen flexibel te blijven. Mee te buigen met de omstandigheden. Naarmate je je meer verzet, wordt het moeilijker. Maar zeker weet ik het niet. Gelukkig gaat het op het moment weer een heel stuk beter met mijn moeder, maar ik vond het aanvankelijk ook zo bitter. Dan heb je tachtig jaar je best gedaan om de dingen zo goed mogelijk te doen. En in plaats van op de drempel met fanfares te worden onthaald, word je opgescheept met zoiets vreselijks. Je hebt de neiging om als een machteloos stampvoetend kind te denken: wat gemeen, wat intens gemeen.

Plus de willekeur. Waarom juist ik?

Ja, dat is de eeuwige chaos die ons omringt. Waarmee we ons maar niet willen verstaan.

Heel menselijk om dat niet te willen.

Een mens moet de illusie houden dat hij nog een beetje sturend aanwezig is. Als je scheppend werk doet, ben je hier heel erg van doordrongen. Als ik geen schrijver was, zou ik misschien geen weet hebben van dat sturen, van die behoefte om de chaos te bezweren. Als schrijver sta je altijd oog in oog met de chaos. En ik moet zeggen, ik vind er ook rustgevend kanten aan zitten.

Hoe bedoel je dat?

Dat toeval ons leven bestiert, heeft ook een goede kant. Want de dingen die goed gaan zijn niet allemaal je verdienste. En de dingen die fout gaan zijn niet allemaal je schuld. Er is ook nog zoiets als geluk of pech. Het heeft dus geen enkele zin je bedreigd te voelen door wat er in je leven is misgegaan. In plaats van je een *loser* te voelen, kun je beter denken: zo is het balletje gerold. Ik had het anders gewild, maar ik heb in elk geval mijn best gedaan. Dat geeft een zekere troost. Loslaten en overgave – daar draait het allemaal om.

Las je moeder al je boeken?

Ja. Ze heeft sowieso altijd veel gelezen. Ik heb ook altijd de indruk gehad dat ze van mijn boeken genoot. Helaas lukt lezen haar nu niet meer. Dat is natuurlijk een groot verlies. En het brengt ook een gigantisch praktisch probleem met zich mee: hoe moet je jezelf dan bezighouden, de hele dag?

In je boek is een mevrouw de hele dag als een razende aan het breien. Maar als ze even niet kijkt, haalt haar dochter een deel van dat breisel uit, om het daarna weer op te zetten. Hoe kwam je op zoiets?

Mijn moeder verveelde zich, dus we hebben haar gestimuleerd om te gaan breien. Ik had zeven bollen wol voor haar meegenomen. Dat was op een zondagochtend. Op dinsdag belde het tehuis: de wol is op. Kunt u nieuwe komen brengen? Ik zag voor me hoe mijn moeder de rest van haar leven als een machine kilometers sjaal zou afscheiden.

*Hoe je met slapstick vorm kunt geven aan een tragedie heb je geleerd van een van je grote voorbeelden, Kurt Vonnegut. Het lezen van *Slaughterhouse 5* leverde een van je grote inzichtgevende momenten op.*

Ja, dat boek over het bombardement op Dresden in de Tweede Wereldoorlog, waarmee hij de verkniptheid van de

oorlog hardhandig aantoont. Hier was een schrijver aan het woord die het aandurfde om slapstick te gebruiken om vorm te geven aan een tragedie. Ik weet nog dat bij mij toen het kwartje viel. De ernst van de boodschap werd er niet door afgezwakt, maar juist versterkt.

Door het tragische komisch te maken, kun je nog beter het groteske laten zien. Dat geldt ook voor het wel en wee in zo'n tehuis voor demente bejaarden, waar het groteske voortdurend op de loer ligt.

Als je de scènes in zo'n tehuis uitsluitend in termen van tragiek beschrijft, doe je geen recht aan de werkelijkheid?

Nee. Want natuurlijk wordt er ook gelachen. Ook door de patiënten en de bewoners zelf. Ze zijn soms weliswaar de intellectuele component kwijt die bij humor hoort, maar ze kunnen nog best heel veel plezier hebben. Al was het maar om kleine, onverwachte dingen of gewoon om iets geks waar we allemaal van in de lach schieten: als iemand een kopje laat vallen, of een wind of een boer laat.

Dit boek gaat niet alleen over het getob met een oude moeder, maar ook over Heleens privé-besognes. Vooral haar hormonen spelen haar parten: zij zit zwaar in de overgang.

Ik vond het de moeite waard die levensfase te beschrijven. We weten er bar weinig van, de puberteit is veel beter in kaart gebracht. De puberteit is leuk, die meisjes met hun prille borstjes. Maar wanneer je als vrouw van vijftigplus te maken krijgt met opvliegers en een droge vagina, door Heleen kies aangeduid als: dr.v., dan heeft niemand zin zich daarmee te bemoeien. Dus ik laat Heleen op jacht gaan naar Lubricare, een bekend glijmiddel.

Er is zelfs een advertentie in het boek opgenomen van Lubricare.

Dat vind ik erg leuk, omdat ik daarmee namens alle vrouwen in de overgang terugsla naar al die vervelende viagra- en pe-

nisvergrotingsadvertenties die we regelmatig ongevraagd op onze pc's voorgeschoteld krijgen. Het sukkelende mannelijk libido wordt ons daarmee voortdurend opgedrongen, maar over het onze hoor je nooit wat.

Op een vergadering bij de uitgeverij ontstond het plan om achter in het boek een advertentie voor Lubricare te zetten. Zodat vrouwen die het boek lezen weten dat het een echt produkt is. Mijn redactrice zou dat regelen. Zij vond op internet de firma Lubricare in Dedemsvaart.

De meneer die ze aan de lijn kreeg reageerde nogal afhoudend. De redactrice praatte daardoor nog enthousiaster op hem in: hoe nuttig het was om juist in dit boek die advertentie te zetten. Op een goed moment riep ze, in een laatste poging om de man wat enthousiaster te maken: maar meneer, alle vrouwen hebben wel eens last van een droge vagina. Toen wist die man helemaal niet meer hoe hij het had. Wat bleek, de redactrice had de verkeerde firma Lubricare aan de lijn: deze maakte tractorolie.

In Het geheim van de schrijver vertel je over de schrijverscrisis die je trof. Je hebt ooit getwijfeld aan de zin van fictie. Dat werd versterkt door de opvattingen van je vader, en later door het sterven van je beste vriendin. Wat je kwelde was, kort gezegd: wat heeft de mensheid aan verzinsels, als om ons heen iedereen ziek wordt of doodgaat?

O ja. Mijn vader vond fictie onzin en romanschrijvers nutteloze mensen. Daar heb ik een tijd last van gehad. Door de dood van mijn vriendin Liesbeth werd dat bevestigd. Toen ben ik er pas goed over na gaan denken. Want ja, mijn bestaan stond dus wel op het spel. Als ik werkelijk tot de conclusie zou komen dat fictie nutteloos is, dan zou ik datgene moeten opgeven waar ik zo vreselijk van geniet. In die periode ben ik erg gaan geloven dat we toch echt wel verhalen nodig hebben. Om onszelf en de wereld te begrijpen.

In fictie wordt ons iets voorgeleefd. De personages lijden en

strijden voor ons – in die zin vergelijk ik lezen vaak met een homeopathisch middel. Het komt in verdunde vorm tot je. Maar het werkt wel helend. Het verbreedt je repertoire. Je kunt de kunst afkijken: hoe zou ik in zo'n situatie reageren? Wat zou ik doen? Als je leest, ben je dat gevoel constant aan het ijken. Ik denk dat lezen dus ook belangrijk is om erachter te komen hoe je een fatsoenlijk mens wordt. Als de omstandigheden onfatsoenlijk worden, zoals bij Heleen, hoe blijf je dan een goed mens, die het juiste doet? Dus ik denk wel dat fictie zin heeft.

Een troostrijk besef?

O ja. Tegenwoordig komen mensen regelmatig naar me toe en zeggen: dank u wel voor het leesplezier. Misschien zeiden ze het vroeger ook, maar toen drong het niet zo tot me door. Nu denk ik: jazerker. Een ander heeft er wat aan. Dat legitimeert het feit dat ik de hele dag zit te dromen over niet-bestaande mensen met niet-bestaande problemen. Ook als lezer moet ik vaststellen: ja, literatuur doet ertoe. Je wordt er een beter mens van. Ik zou niet kunnen zonder boeken. Ik zou niet weten hoe ik dan moest overleven.

Vragen bij

Mijn zoon heeft een seksleven en ik lees mijn moeder Roodkapje voor

Wat treft je het meest in dit boek?

Welke thema's heeft de schrijfster willen vertolken?

Welk thema komt het best uit de verf?

Wat heeft de auteur bewogen om juist dit boek te schrijven?

Waarom heeft ze gekozen voor de dagboekvorm?

Welke relatie is het belangrijkste?

Vind je dat de bijfiguren voldoende reliëf krijgen?

Kun je je voorstellen dat Heleen zich geen raad weet met die plotseling afhankelijke moeder?

Zou het veel verschil maken als het contact tussen die twee altijd warm en hartelijk was geweest?

Begrijp je waarom het huwelijk tussen Heleen en Peter ondanks alle strubbelingen stand houdt?

Vind je ook dat er in de literatuur te weinig geloofwaardige personages voorkomen die, net als Heleen, te kampen hebben met de 'derde fase' in het vrouwenleven: de overgang?

Het boek kent geen echt plot. De auteur heeft op andere manieren geprobeerd de aandacht van de lezer gevangen te houden. Hoe?

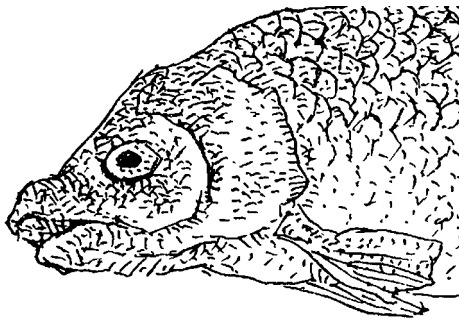
Waarom zouden Heleen en Peter zich juist toeleggen op het kweken van helleborussen?

Waarom reageert Heleen zo overspannen op Lizzy's verliefdheid?

Welke valkuilen probeert Heleen in de omgang met haar dochter te vermijden?

Wanneer merk je voor het eerst dat Heleen haar greep op de werkelijkheid dreigt te verliezen?

Vind je het einde van het boek hoopgevend of juist niet?

Biografie

Renate Dorrestein lijkt het Nederlandse literaire landschap ontstegen, zeker na haar laatste successen in de Verenigde Staten. Een kwestie van talent? Niet alleen vindt ze, schrijven moet óók geleerd worden. Dat dringt voluit tot haar door als ze in 1987 een jaar *writer in residence* is aan de University of Michigan. ‘Als je adequaat gereedschap krijgt aangereikt, ben je juist in staat je te concentreren op het ontwikkelen van een eigen stem en een eigen handschrift, op precies dat wat je werk later zal onderscheiden.’ In het jaar 2000 verschijnt *Het geheim van de schrijver*, waarin ze haar eigen opvattingen over het literaire schrijfproces uit de doeken doet en tips geeft aan aankomende schrijvers. Het boek wordt rond de publicatiedatum 48 uur integraal op internet aangeboden, waarna 35.000 mensen de site bezoeken – een unicum in Nederland.

Renate Dorrestein wordt op 25 januari 1954 geboren in Amsterdam. Na het behalen van haar gymnasiumdiploma begint ze in 1972 als journalist bij het weekblad *Panorama*. Daar leert ze de kneepjes van het vak en maakt ze kennis met ‘de onderbuik’ van Nederland. In 1976 begint ze voor zichzelf en richt een tekstproductiebureau op voor het schrijven van tijdschriftenbijlagen, mailings, interviews en reportages. Ze schrijft ook regelmatig voor het feministische maandblad *Opzij*, het blad waar ze in 1982 redactielid van wordt. Ook is ze nog even hoofdredactrice van het tijdschrift *Mensen van nu*.

Onderwijs richt Dorrestein zich steeds meer op de literatuur: ze schrijft columns en essays in tijdschriften als *Bzzlletin* en werkt aan romans. Ze debuteert in 1983 met *Buitenstaanders*. Meteen vestigt ze haar reputatie als fantasievolle verhalenverteller, wars van allerlei literaire trucjes. Ze heeft weinig op met de academische schrijvers die zich verzamelen in tijdschriften als *De Revisor* en *Raster*, maar bewondert auteurs als Fay Weldon en Beryl Bainbridge, die verwondering en verbeelding koppelen aan maatschappelijke betrokkenheid. Dorrestein hanteert ook dezelfde wapens als deze schrijfsters: zelfbewustzijn, strijdbaarheid, geestigheid en een grillige verbeeldingskracht. Daarmee schept zij in betrekkelijk korte tijd een opvallend groot en gevarieerd oeuvre. Zoals Pieter Steinz haar ooit omschreef: 'een allround schrijfster met een toegankelijke stijl, inventieve plots en een herkenbare thematiek.'

Dorresteins maatschappelijke betrokkenheid heeft vooral te maken met de positie van de vrouw. In 1986 richt ze met Anja Meulenbelt enkele andere schrijfsters de Anna Bijns Stichting op, een soort tegenhanger van de PC Hooftprijs – een onderscheiding die volgens de Bijns-groep te veel en te vaak aan mannen werd uitgereikt. Ook in België is de stichting actief. Dorresteins bewustzijn van de positie van de vrouw blijkt een kernthema in haar leven en werk. In de 'Keefman-lezing' in Den Bosch maakt zij in 1987 duidelijk wat haar wereldbeeld is: 'mannen zijn laffe, bekrompen, egoïstische, kinderachtige orgasmenjagers (...) mensen van mijn geslacht worden gekleineerd, onderbetaald, uitgelachen, misbruikt en weggemoffeld, óf als wezenloze prinsessen op de erwt gero-mantiseerd en geïdealiseerd'. In haar boeken mag Dorrestein deze situatie graag omdraaien. *Het hemelse gerecht* uit 1991 gaat bijvoorbeeld over de zusjes Ange en Irthe die niet alleen samen een restaurant hebben, maar ook een relatie met dezelfde man, Gilles. Als hij hun wil verlaten besluiten de zusjes daar een stokje voor te steken – met alle bizarre gevolgen

van dien. Het zal niet de laatste keer zijn dat er wraak wordt genomen in haar boeken. 'Het gaat over vergelding en nog eens vergelding', zei Dorrestein in een interview met *NCR Handelsblad*.

Een ander veelvuldig terugkerend thema in het werk van Dorrestein vormt de scheidslijn tussen waan en werkelijkheid. Wat normaal lijkt, blijkt dat maar al te vaak niet te zijn. Een belangrijke schaduw in Dorrestein boeken vormt de zelfmoord van haar zusje, die aan eetstoornissen leed en – mede daarom – in 1981 een einde aan haar leven maakte. In een interview met Rudi Kagie zegt ze daarover in 1988: 'Al mijn boeken hebben in feite maar één thema: de dood van mijn zusje en het schuldgevoel daarover.' Schuldgevoel is het overheersende thema van de roman *Het perpetuum mobile van de liefde* (1988). Dorrestein noemt haar zusje: 'het spook dat door mijn boeken waart en mijn handen bindt, een boosaardige muze die in mijn onderbewustzijn aan de touwtjes trekt.'

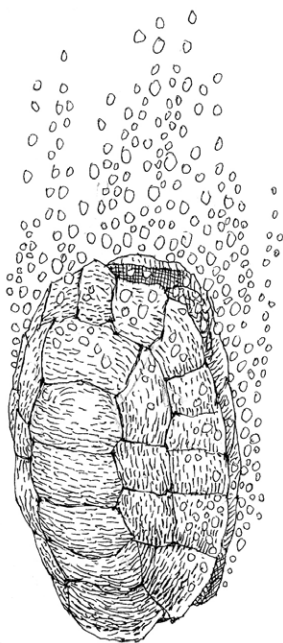
Dorrestein schrijft in de jaren negentig steeds meer en steeds beter en verzamelt een steeds grotere lezerskring om zich heen. Niet alleen het vakmanschap speelt daarbij een rol, maar ook de herkenbaarheid van haar thema's. In 1993 publiceert ze in *Heden ik* voor het eerst over de ziekte die haar leven in die tijd zwaar beïnvloedde: ME. Ook dit thema – ziekte en sociaal isolement – krijgt een steeds belangrijkere plaats in haar werk. *Heden ik* is een kruising tussen een detectiveroman en een kruisgang, zoals een criticus schreef, en beschrijft de stadia van de ziekte in negen bedrijven: van de fysieke neergang tot het opleven van de hoop. In een interview met *De Morgen* zegt Dorrestein: 'Ik ben tien jaar echt ziek geweest. De eerste twee jaar waren het ergste, toen kon ik echt helemaal niets. De acht jaar die daarop volgden waren erg vervelend. Nu kan ik weer gewoon toegeven aan elke impuls, en dat is geweldig.'

Ook in *Verborgene gebreken* (1996) – over de confrontatie tussen de zeventigjarige Agnes en de tienjarige, weggelopen, Chris(tine) – is Dorresteins persoonlijke tragiek zeer aanwezig, volgens sommige critici. Alle Lansu in *Het Parool*: ‘We moeten leven en werk van een schrijver uiteraard strikt gescheiden houden en een tragische bron is op zichzelf natuurlijk geen garantie voor kwaliteit, maar ik vond het fascinerend om te zien hoe Dorrestein hier een fantastische fictionele draai weet te geven aan de kwesties die haar vermoedelijk het diepst beroeren. Anders gezegd: hoe die dingen, wellicht onbedoeld, op de bodem van een vernuftige fictieve vertelling blijken te liggen.’

Dorresteins boeken zijn in de loop der tijd een steeds groter succes geworden. In 1998 wordt de roman *Een hart van steen* genomineerd voor de Trouw Publieksprijs. In deze roman, over een vrouw die haar kinderen vermoordt, is duidelijk te merken hoe Dorresteins eigen schrijfvakmanschap en -kunst is toegenomen. De roman wordt namelijk ingewikkelder naarmate het verhaal vordert – een techniek die ook bij thrillers en detectives vaak te zien is. Het is het soort boeken dat ze zelf ook graag leest. ‘Boeken waarin wat te puzzelen valt, waarin nèt voldoende geïmpliceerd wordt zodat de lezer genoeg houvast krijgt om het raadsel te kunnen oplossen.’

In 2000 krijgt Dorrestein een vorstelijk onthaal in de Verenigde Staten. De vertaling van *Een hart van steen* wordt met lof overladen en ze krijgt een megadeal aangeboden van uitgeverij Viking. ‘Ik voelde *on the spot* een massief writer’s block opzetten,’ vertelt ze later. ‘Ik denk dat ik mezelf had verlamd als ik het had aangenomen.’ Uiteindelijk besluit ze alleen een contract af te sluiten voor de roman *Zonder genade*, waarmee ze al een eind op streek is. ‘Als het goed gaat in Amerika is het leuk meegenomen, als het niet goed gaat is er ook geen man overboord.’

In de zomer van 2001 verschijnt *Zonder genade*, over Phinus wiens leven aan diggelen valt als zijn (stief)zoon Jem bij de plaatselijke disco wordt neergeschoten. Zinloos: de dader dronk te veel en zijn pistool ging per ongeluk af. Maar Phinus wil zijn zoon wreken, belaagt de door hem gehate jongerenmassa's, en belandt uiteindelijk in de gevangenis, waar hij tot bezinning komt. Janet Luis in *NRC Handelsblad*: 'Alles is er in *Zonder genade* op gericht verwarring te scheppen en misverstand op misverstand te stapelen. Als de lezer dan tenslotte de genadeklap afwacht omdat alles hopeloos in de soep is gelopen, dan blijkt het toch nog weer mee te vallen. Zo genadeloos als het leven zelf, dat zich niet bekeunt om slachtoffers en nabestaanden, wil zij toch ook weer niet zijn.'

Bibliografie

- *Voorleesboek voor planten* (verhalen, 1976)
- *Buitenstaanders* (roman, 1983)
- *Vreemde streken* (roman, 1984)
- *Noorderzon* (roman, 1986)
- *Een nacht om te vliegeren* (roman, 1987)
- *Het perpetuum mobile van de liefde* (autobiografische roman, 1988)
- *Haar kop eraf* (essay, 1988)
- *Korte metten* (columns, 1988)
- *Vóór alles een dame* (almanak, 1989)
- *Het hemelse gerecht* (roman, 1991)
- *Katten en de kunst van het boekonderhoud* (essay, 1992)
- *Ontaarde moeders* (roman, 1992)
- *Heden ik* (documentaire, 1993)
- *Een sterke man* (roman, 1994)
- *Verborgene gebreken* (roman, 1996)
- *Want dit is mijn lichaam* (novelle, Boekenweekgeschenk, 1997)
- *Een hart van steen* (roman, 1998)
- *Het geheim van de schrijver* (non-fictie, 2000)

- *Zonder genade* (roman, 2001)
- *Het duister dat ons scheidt* (roman, 2003)
- *Verborgen gebreken* (roman, filmeditie 2004)
- *Zolang er leven is* (roman, 2004)
- *Heden ik* (midprice editie, 2005)
- *Het duister dat ons scheidt* (midprice editie, 2005)

Korting op de roman van

Renate Dorrestein

*Mijn zoon heeft een seksleven en ik lees
mijn moeder Roodkapje voor!*

GEBONDEN EDITIE

Tegen inlevering van deze bon ontvangt u bij de boekhandel
€ 3,00 korting op de gebonden editie van de roman *Mijn zoon
heeft een seksleven en ik lees mijn moeder Roodkapje voor* van
Renate Dorrestein met het ISBN 90 254 2745 6.

Geldig tot en met 12/04/2006; Actienummer 901-04565

PAPERBACK EDITIE

Tegen inlevering van deze bon ontvangt u bij de boekhandel
€ 2,50 korting op de paperback editie van de roman *Mijn
zoon heeft een seksleven en ik lees mijn moeder Roodkapje voor*
van Renate Dorrestein met het ISBN 90 254 2755 3.

Geldig tot en met 12/04/2006; Actienummer 901-04572

LUISTERBOEK

Tegen inlevering van deze bon ontvangt u bij de boekhandel
€ 3,00 korting op het luisterboek van *Mijn zoon heeft een
seksleven en ik lees mijn moeder Roodkapje voor* van Renate
Dorrestein met het ISBN 90 254 2765 0.

Geldig tot en met 12/04/2006; Actienummer 901-04589